

Juutalaiset ja romanit: Geneettinen tutkimus 76 espanjalaisesta romanista (Gitanos, Calé)

Tohtori Douglas Schar ja Sr. Lisardo Cano Montes
HiddenJewishAncestry.com

21. elokuuta 2025

Espanjalaisten romanien (tunnetaan myös nimellä *Gitanos*, osa romani-kansaa) on pitkään ajateltu olevan peräisin yhdestä ainoasta muuttoliikkeestä Luoteis-Intiasta (Rajasthan) Eurooppaan noin 1200–1500-luvuilla. Uudet geneettiset todisteet, jotka on saatu kattavasta DNA-tutkimuksesta, johon osallistui 76 espanjalaista mustalaista (15 eri provinssista ympäri Espanjaa), maalaavat kuitenkin paljon monimutkaisemman kuvan. Tämä suhteellisen suuri otos – 76 henkilöä – tarjoaa ennennäkemättömän näkymän heidän esi-isiinsä. Tulokset paljastavat silmiinpistäviä merkkejä juutalaisesta perimästä, joita ei voida selittää perinteisellä muuttoliikkeen tarinalla. Erityisesti useat geneettiset todisteet (autosomaalinen DNA, rikosteknologiset STR-merkkiaineet, haplogruppianalyysi ja muinaisen DNA:n vertailut) viittaavat syvään yhteyteen monien juutalaisväestöjen kanssa. Tämä havainto viittaa siihen, että espanjalaiset romanit saattavat olla peräisin kansainvälisestä juutalaisesta kauppiasyhteisöstä eikä myöhäiskeskiaikaisesta intialaisesta maahanmuuttajaryhmästä.

Autosomaalinen DNA-todiste monimuotoisesta juutalaisesta perimästä

Kaikkien 76 testatun henkilön juuret ovat Etelä-Aasiassa, mikä on yhdenmukaista intialaisten geneettisten siteiden kanssa, mutta erityisesti Etelä-Intiassa eikä Rajasthanissa (Pohjois-Intia). Mielenkiintoista on, että tämä eteläintialainen komponentti osoittaa läheisiä yhteyksiä intialais-juutalaisiin yhteisöihin: Cochinin (Kerala) juutalaisiin, Maharashtran Bene Israeliin ja Koillis-Intian Bnei Menasheen.

Intialais-juutalaisen alkuperän lisäksi jokaisella yksilöllä oli myös merkittävää juutalaista alkuperää lähes koko juutalaisesta maailmasta. Itse asiassa ryhmän autosomaalinen DNA sisältää havaittavia osuuksia eurooppalaisista juutalaisista (sekä aškenaasien että sefardien sukuhaaroista), pohjoisafrikkalaisista juutalaisista (esim. marokkolaisista, algerialaisista, tunisialaisista,

libyalaisista), lähi-idän juutalaisista (esim. jemeniläisistä), Kaukasuksen alueen juutalaisista (georgialaisista, azerbaidžanilaisista), länsi-aasialaisista juutalaisista (irakilaisista, iranilaisista), Keski-Aasian juutalaisista (esim. bukharalaiset/uzbekit) ja Etelä-Aasian juutalaisista (intialais - yhteisöt, kuten Cochin ja Bene Israel). Toisin sanoen espanjalaisten romanien genomi sisältää jälkiä lähes kaikista merkittävistä juutalaisväestöistä Euroopasta Etelä-Aasiaan.

Huomionarvoista on, että vaikka 100 % yksilöistä kantoi juutalaisia geneettisiä merkkejä, alle puolet (vain 32/76) osoitti sefardilaisia (iberialais-juutalaisia) komponentteja. Loput 44 yksilöä peri juutalaisen syntyperän Iberian niemimaan ulkopuolelta – Itä-Euroopasta, Pohjois-Afrikasta, Aasiasta ja jopa Intiasta. Tällaista laajalle levinnyttä juutalaista geneettistä perintöä ei voida selittää pelkällä sekoittumisella paikallisten sefardijuutalaisten kanssa Espanjassa. Se viittaa siihen, että espanjalaisten romanien esi-isillä oli jo monipuolinen juutalainen syntyperä ennen Iberiaan asettumistaan. Vasta saapumisensa jälkeen he sekoittuivat paikallisten juutalaisten kanssa.

Tämän mukaisesti tutkimuksessa havaittiin, että espanjalaisilla romaneilla on geneettisiä yhteyksiä muinaisiin levantinilaisiin väestöihin. Heillä on DNA-segmenttejä, jotka vastaavat muinaisten Lähi-idän kansojen (raamatullisten kanaanilaisten/levantinilaisten esi-isien) segmenttejä, mikä heijastaa vanhaa Lähi-idän perintöä heidän genomissaan. Vieläkin silmiinpistävämpää on, että heillä on tunnistettavia DNA-vastaavuuksia keskiaikaisiin juutalaisiin 1100–1200-luvun Euroopassa. Erityisesti geneettisiä yhtäläisyyksiä havaittiin keskiaikaisista Norwichin (Englanti) ja Erfurtin (Saksa) juutalaisten jäännöksistä löydetyn DNA:n kanssa.

Olisi epätodennäköistä, että mustalaisilla olisi *suoria esi-isiä* 1100-luvun Englannin ja Saksan juutalaisilla hautausmailla, jos heidän esi-isänsä olisivat saapuneet Eurooppaan vasta 1400-luvulla Intiasta. Lisäksi heidän geneettinen yhteytensä muinaisiin israelilaisiin yhdistää heidät kaikkiin juutalaisiin yhteisöihin maailmassa. Tämän ryhmän autosomaalinen DNA-profiili onkin mosaiikki maailmanlaajuisesti levinneistä juutalaisista esi-isistä, mikä viittaa eri juutalaiskansojen syvään historialliseen kietoutumiseen.

Juutalaisiin väestöihin liittyvät rikosteknologiset STR-merkit

Lisäevidenssiä saadaan rikosteknisestä DNA-analyysistä, jossa tutkittiin lyhyiden tandemtoistojen (STR) markkereita espanjalaisessa mustalaisnäytteessä. STR-profiileja (sellaisia, joita käytetään rikosteknisessä tunnistamisessa) tutkittiin yhdeksällä henkilöllä, ja tulokset vahvistivat heidän juutalaiset yhteytensä. Kaikilla yhdeksällä yksilöllä havaittiin neljä keskeistä ”juutalaista markkeria” (tiettyjen STR-lokusten alleelimalleja) genomiinsa. Nämä erityiset markkerit ovat tunnettuja juutalaisen syntyperän indikaattoreita, ja kaikkien neljän esiintyminen viittaa useiden juutalaisten sukuhaarojen (ashkenasien, sefardien ja Lähi-idän/mizrahien) vaikutukseen sukuuussa.

Lisäksi, kun vertailtiin julkaistuja STR-tietokantoja, jokaisen romanin profiili vastasi tai ryhmittyi tunnettujen juutalaisten populaatioiden viiteprofiileihin. Esimerkiksi heidän geneettiset sormenjälkensä osoittivat merkittävää samankaltaisuutta unkarilaisten askenasijuutalaisten, Mallorcan chuetojen (sefardijuutalaisten jälkeläisten salajuutalaisyhteisö) sekä eurooppalaisten ja israelilaisten juutalaisten sekoittuneiden populaatioiden profiilien kanssa. Käytännössä nämä espanjalaiset romanit jakavat lukuisia STR-alleeleja nykyjuutalaisten kanssa, mikä on suora rikostekninen todiste sukulaisuudesta juutalaiseen kansaan.

On merkittävää, että vaikka romanit olivat kotoisin Espanjan eri maakunnista, heidän STR-profiilinsa olivat hyvin homogeeniset ja heillä oli usein samat alleelit monissa lokuksissa. Tämä viittaa siihen, että he ovat peräisin pienestä, tiiviisti keskenään avioliittoja solmineesta perustajayhteisöstä, jolla oli todennäköisesti selvä etninen identiteetti. Erityisesti on huomattava, että kaikilla näillä henkilöillä on juutalaisille ominaisia STR-markkereita, mikä viittaa siihen, että perustajayhteisö oli juutalaista alkuperää. Rikostekninen analyysi johti johtopäätökseen, että testatut espanjalaiset romanit ovat geneettisesti sukulaisia ja polveutuvat ”samasta juutalaisryhmästä, joka saapui Espanjaan jossain määrittelemättömänä ajankohtana” historiassa. Yhteenvetona voidaan todeta, että STR-todisteet vahvistavat itsenäisesti autosomaalisen DNA:n tulokset: ne vahvistavat sen, että espanjalaiset romanit ovat läheisesti yhteydessä juutalaisväestöön, ei vain teoriassa vaan myös mitattavissa olevien geneettisten markkereiden perusteella, joita käytetään nykyaikaisessa väestötieteellisessä rikosteknologiassa.

Muinaiset kauppareitit ja radhanilaiskauppioiden hypoteesi

Kuinka espanjalaiset romanit ovat saaneet niin laajan juutalaisen esi-isän verkoston? Radhanilaiskauppioiden hypoteesi tarjoaa vakuuttavan selityksen. Historialliset lähteet, vaikkakin fragmentaariset, kuvailevat *radhanilaisia* keskiaikaisina juutalaisina kauppiaina (aktiivisia noin⁸.–12-vuosisadalla jKr.), jotka harjoittivat kaukokauppaa tunnetussa maailmassa. Persiasta/Mesopotamiasta kotoisin olevat kauppiat olivat kuuluisia siitä, että he ”tunsivat tien” – he matkustivat Länsi-Euroopasta ja Pohjois-Afrikasta Lähi-idän kautta Intiaan ja jopa Kiinaan. He yhdistivät kaukaiset juutalaisyhteisöt Silkkien ja merireittien varrella ja toimivat neutraaleina välittäjinä kristittyjen ja muslimien valtakuntien välillä.

Matkoillaan radhanilaiset sekoittuivat luonnollisesti kunkin alueen paikallisiin juutalaisväestöihin avioliittojen ja yhteisösuhteiden kautta, keräten jälkeläisiinsä monipuolisen juutalaisen geneettisen perimän. Heidän perusjuurensa olivat Lähi-idässä (Länsi-Aasian juutalaiset), mutta sukupolvien kuluessa he olivat omaksuneet eurooppalaisia, välimerellisiä ja aasialais-juutalaisia juuria säilyttäen samalla yhtenäisen kauppaverkoston. (Huomionarvoista on, että 76 espanjalaisella romaanilla on keskimäärin 10–18 % länsi-aasialaista/lähi-itäistä DNA:ta, mikä vastaa heidän länsi-aasialaista juutalaista ydinperimäänsä. Se on suurempi kuin heidän intialainen ydinperimänsä.)

Historialliset todisteet osoittavat, että juutalaiset kauppiaat vaihtoivat tavaroita Levantin ja Intian välillä jo antiikin ajoista lähtien (esimerkiksi intialaista kanelia ja sokeria raamatun aikakauden Israelissa ja brittiläistä tinaa 13-vuosisadalla eKr. Israelissa). Varhaiskeskiajalla radhanilaiset systematisoivat tämän kaupan. Radhanilainen karavaani saattoi lähteä Espanjasta, ylittää Välimeren ja Pohjois-Afrikan, jatkaa maitse Arabian ja Persian kautta, ylittää Indus-joen Intiaan ja edelleen Kiinaan, hyödyntäen juutalaisyhteisön etuvartioasemia jokaisessa vaiheessa. Itse asiassa pysyvien juutalaisten siirtokuntien perustaminen reitin päätepisteisiin on dokumentoitu – esimerkiksi keskiaikainen juutalainen yhteisö Kaifengissa Kiinassa perustettiin persialaisten kauppiaiden toimesta Song-dynastian aikana. (Rhadanit).

Tämä heijastaa sitä, mitä saattoi tapahtua reitin länsipäätepisteessä: *Sepharad* (Espanja) oli näiden kauppareittien luonnollinen päätepiste. Oletamme, että ryhmä etnisesti sekavaikutteisista juutalaisista kauppiaista – jotka olivat keränneet intialais-juutalaisia esi-isiä ja muita diasporasukupolvien Silkkiteiden matkoillaan – asettui lopulta Espanjaan ja tuli espanjalaisten romanien esi-isiksi. Pohjimmiltaan espanjalaiset romanit voivat edustaa keskiaikaisen kiertelevän juutalaisen kauppiasklaanin jälkeläisiä, jotka kävivät kauppaa Intian ja Kiinan sekä Espanjan ja Saksan välillä kiertävällä reitillä, kun he saapuivat Espanjaan, eikä myöhemmän 1500-luvun Pohjois-Intiasta tulleen muuttoliikkeen jälkeläisiä.

Tämä skenaario selittää tyylikkäästi espanjalaisten romanien ryhmästä löydettyt geneettiset tiedot. Tällaiset kauppiaat olisivat saapuneet Espanjaan jo valmiilla ”kansainvälisellä” juutalaisella geneettisellä profiililla. Tutkimuksessa todettiin espanjalaisissa romaneissa jälkiä itäaasialaisesta syntyperästä (noin 30 % heistä kantoi pienen osan ”Keltainen joki” -neoliittista itäaasialaista DNA:ta), mikä on yhdenmukaista Itä-Aasiaan ulottuneen matkan kanssa. Tämä on sama DNA-perintö kuin Kaifengin juutalaisilla.

Vuosisatojen kuluessa Iberian niemimaalla tämä väestöryhmä on todennäköisesti ottanut vastaan lisää paikallista juutalaista verta (mikä selittää sefardijuutalaisten sekoittumisen) ja mahdollisesti myös ashkenasijuutalaisten geneettistä perimää (ehkä keskisen Euroopan kautta kulkeneiden aikaisempien haaroittumien kautta). Silti heidän sukupuunsa ydin pysyi juutalaisten diasporayhteisöjen yhdistelmänä, joka oli kerääntynyt vanhojen kauppareittien varrelle. Kun heidät tunnistettiin historiallisissa lähteissä ”mustalaisiksi” (virheellisesti egyptiläisiksi tai intialaisiksi vaeltajiksi), he olivat jo hybridinen juutalainen yhteisö – elävä jäänne trans-euraasialaisista juutalaisista kauppayhteisöistä.

Johtopäätös

Nykyaikaisen autosomaalisen DNA:n, rikosteknisten STR-vertailujen, haplogryhmäanalyysin sekä antiikin ja keskiajan DNA-todisteiden yhtenevät todisteet viittaavat espanjalaisten mustalaisten poikkeukselliseen alkuperään. He eivät ole pelkästään myöhään Intian alueelta saapuneita

maahanmuuttajia, jotka sekoittuivat hieman espanjalaisten juutalaisten kanssa, vaan he näyttävät olevan juutalaisten kauppiaiden elävä perintö, jotka kulkivat mantereiden halki jo historian alkuajoista lähtien.

76 espanjalaisen romanin ainutlaatuinen geneettinen allekirjoitus – joka kantaa juutalaista perimää lähes jokaisesta juutalaisen sukupuun haarasta – voidaan mahdollisesti selittää juutalaisten matkakauppiaiden hypoteesilla. Nämä ihmiset säilyttivät ainutlaatuisen juutalaisen perimänsä endogaamisten avioliittojen kautta, jotka mahdollisesti juontavat juurensa keskiaikaisesta juutalaiskauppiaiden ryhmästä, joka asettui Espanjaan . Tämä uusi näkökulma haastaa perinteisen romaneiden rajasthanilaisen alkuperämallin.

Tällaiset löydökset korostavat kattavien geenitestien arvoa historian piilotettujen säikeiden selvittämisessä ja kannustavat jatkamaan monitieteellistä tutkimusta tämän merkittävän yhteisön muotoutumiseen vaikuttaneista matkoista.